

ALMAN MAHKEME KARARLARINDAKİ MEHİR'İN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bewertung der Brautgabe in den deutschen Rechtsprechungen

Öğr. Gör. Muhterem DİLBİRLİĞİ¹

Geliş Tarihi: 28.02.2017

Kabul Tarihi: 07.06.2017

ÖZET

1960'lı yılların başından itibaren, başta Almanya olmak üzere Avrupa'nın çeşitli ülkelerine çalışmak için gelen Müslüman işçiler, geldikleri ülkelerde yerleşmişler ve yoğun bir Müslüman toplumun oluşmasına sebep olmuşlardır. Farklı dil ve kültürlerden Almanya'ya gelen göçmenlerin, mutat ikametgâh olarak Almanya'yı seçmeleri, -bilhassa uluslararası özel hukuk açısından- evlilik, boşanma, miras, velayet ve kişilik hallerine ilişkin durumlarda çözülmesi gereken birçok yeni hukuki meseleyi ortaya koymaktadır. İslam aile hukukundaki Mehir meselesi de bunlardan biridir. Alman mahkemeleri 1970'li yıllardan beri bu konu ile ilgilenmiş ve federal mahkeme de dâhil olmak üzere konu hakkında içtihatlar oluşturulmuştur.

Alman mahkemeleri, Mehir konusunda verdikleri ilk kararlarında uluslararası özel hukuk hükümlerine göre kararlarını verirlerken, sonraki dönemlerde sözleşme serbestisi kapsamında verdikleri kararlarla Mehir'in Alman hukuku içerisinde yer almasını sağlamışlardır.

Anahtar Kelimeler: Mehir, Hukuk, Almanya, Aile Hukuku, İslam, Alman Hukuku.

ZUSAMMENFASSUNG

Seit Anfang 60'er Jahren kamen viele muslimischen Arbeiter in den vielen europäischen Ländern, insbesondere nach Deutschland. Diese Arbeiter haben sich in diesen Ländern niedergelassen und somit in diesen Ländern ist ein muslimischen Gesellschaft entstanden. Viele muslimische Menschen, die von den unterschiedlichen Kulturen und Sprachen nach Deutschland kommen, und diese wählten als Hauptwohnsitz Deutschland. Da diese Menschen als Hauptwohnsitz Deutschland wählten, mussten viele Rechtsprobleme, die insbesondere familienrechtliche Probleme, wie Heirat, Scheidung, Erbangelegenheiten, Vormundschaft und andere Probleme mit Personenrecht verbunden sind, vor die deutschen Gerichte getragen werden. Die Islamisch familienrechtliche Brautgabe ist auch so eine Angelegenheit. Die deutschen Gerichte – von der ersten Instanz bis zum Bundesgerichtshof- beschäftigten sich auch mit diesem Thema BRAUTGABE. Über dieses Thema entstanden viele Rechtsprechungen

In den ersten Entscheidungen über Brautgabe haben die deutschen Gerichten nach den Vorschriften des Internationalen Privaten Rechts Entscheidungen getroffen. Danach haben die Gerichte nach dem Vertragsfreiheitsprinzip ihre Entscheidungen getroffen. Somit etablierte Brautgabe im deutschen Rechtssystem.

Schlüsselwörter: Brautgabe, Morgengabe, Recht, Deutschesrecht, Familienrecht, İslam, Deutschland.

¹ Polis Akademisi Başkanlığı, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, muhterem.dilbirligi@pa.edu.tr

GİRİŞ

Günümüzde, ulaşım imkânlarının artması ve modernleşmesi, ülkeler arasında seyahat imkânlarının artması, insanların farklı ülkelere, farklı dinlerden, karşı cinslerin birbirleriyle tanışmalarına imkân tanımakta ve devamında bu kişiler evlilik müessesesi ile hayatlarını birleştirmektedir. İltica, göç, çalışma ve sair diğer sebeplerle² yabancı ülkelere seyahat, yerleşme ve ağırlıklı yaşam noktasını bilhassa Batı devletlerinde bulundurma, uluslararası özel hukukun günümüzde en çok uğraştığı meselelerden biridir.

Bilhassa 1960'lı yılların başından itibaren başta Almanya olmak üzere, Avrupa'nın çeşitli ülkelerine çalışmak için gelen Müslüman işçiler, bu ülkelerde yoğun bir Müslüman nüfusun oluşmasına sebep olmuşlardır. 2015 rakamlarıyla Almanya'da yaşayan Müslüman sayısının³ 4,7 bin olduğu tahmin edilmektedir.

Günümüzde, farklı dil, din, kültürlerden Almanya'ya gelen göçmenlerin, mutad ikametgâh olarak Almanya'yı seçmeleri, -bilhassa uluslararası özel hukuk açısından- evlilik, boşanma, miras, velayet ve kişilik hallerine ilişkin durumlarda çözülmesi gereken birçok yeni meseleyi ortaya koymaktadır. Göçmen kökenlilerin, başta Almanya olmak üzere buldukları ülke vatandaşlıklarını almaları, farklı dinlerin, kültürlerin, örf ve adetlerin, Alman hukuk sistemi içerisinde⁴ uluslararası hukuk kurallarından öte, yerel hukukla birlikte değerlendirilmelerine imkân tanımıştır.

Başta Türkiye olmak üzere, Fas, Cezayir ve eski Yugoslavya Cumhuriyetinden gelen Müslüman göçmen işçiler, bilhassa evlilik hukuku alanında, özel hukuk alanında, geleneksel bir şekilde İslam hukukuna ilişkin kuralları, inançları gereği⁵ uygulamaktadır. Bu yeni hukuki durum, geçtiğimiz dönemdeki Almanya İslam Konferansında ele alınan noktalardan biridir.⁶

---

² Hatice Selin PÜRSELİM-ARNİNG, Türk ve Alman Milletlerarası Özel Hukuklarında Mehir Kavramının Vasıflandırılması, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Yıl 33, Sayı 2, 2013, s.137

³ Anja STICHS, Wie viele Muslime leben in Deutschland?, Nürnberg 2016, s.30; Ayr.bkz. Almanya'da 16,5 milyon kişi göçmen kökenli https://www.destatis.de/DE/PresseService/Presse/Pressemitteilungen/2014/11/PD14_402_122.html

⁴ Karş. PÜRSELİM-ARNİNG, s.137-138

⁵ Buradaki uygulamalar, geniş bir yorum şekli ile Din ve Vicdan özgürlüğü kapsamında değerlendirilebilir. Bu açıdan Alman anayasasının din ve vicdan özgürlüğünü düzenleyen 4.maddesi bireysel özgürlükler kapsamında, inancı gereği yaşama biçimini de korur. Karş. Mathias ROHE, Grenzen der Religionsausübung - Scharia in Deutschland?, DIK, <http://www.deutsche-islam-konferenz.de/DIK/DE/Magazin/Recht/Scharia/scharia-node.html>

⁶ Almanya İslam Konferansında, geleneksel olarak uygulanan İslam hukuku, Şeriat (Scharia) olarak adlandırılmakta, pozitif bir mana ortaya koymaktan çok, negatif anlam yüklemektedir. Bu açıdan, Şeriat hükümlerine karşı yaşantı biçimi, anayasa ile garanti altına alınan din ve

Günümüzde, Müslümanların yoğun olarak yaşadığı ülkelerde, medeni kanunlar, İslam hukukundaki, evlenme, boşanma ve Mehir gibi kurumları da düzenlemişlerdir.⁷ Bu tür düzenlemelerin olduğu ülkelere gelen Müslümanların, hukuki sorunları haliyle uluslararası özel hukuk kuralları çerçevesinde ele alınacak ve değerlendirilecektir.⁸ Bu konuda ilgili yasa ise Alman Medeni Kanunun Uygulanmasına Dair Yasa olan, Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch, EGBGB yasasıdır.

Almanya’da bilhassa din özgürlüğü çerçevesinden baktığımızda yaşanan gelişmelerden sonra, Son 10-15 yılda bilhassa özel hukuk alanında, İslam Hukukunun uygulamasından kaynaklanan çeşitli konular, hukuki uyumsuzluklar Alman mahkemelerinin önüne gelmiş ve Alman mahkemeleri bu konuları bireylerin yaşadığı inanç ortamının kurallarına göre çözmeye çalışmıştır. Bu durum zaman zaman, yanlış yorumlar sebebiyle kamuoyunun dikkatini çekecek boyutta, skandal kararların alınmasına da yol açmıştır.⁹

Alman mahkemelerinde İslam Hukukuna ilişkin kavramlar hakkında alınan kararlarda, davalardaki tarafların geldikleri ülkelerin genelde Müslümanların yoğun olarak yaşadığı ülkeler olması dikkat çekmektedir. Bu ülkelerin hukuk sisteminde –bilhassa özel hukuk alanında- İslami hükümler olması sebebiyle, Alman Mahkemelerinin, İslam Hukuku müesseseleri ile ilgili verdikleri kararlarda, uluslararası özel hukuk kuralları özellikleri taşıyan kararlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

---

vicdan özgürlüğü bağlamında, sınırlı ve belirli alanlarda mümkündür. Karş. Mathias ROHE, Grenzen der Religionsausübung - Scharia in Deutschland?, DIK, <http://www.deutsche-islam-konferenz.de/DIK/DE/Magazin/Recht/Scharia/scharia-node.html>

⁷ Vehbe ZUHAYLİ, İslam Fıkhı Ansiklopedisi, çev. Ahmet Efe ve komisyon, cild:9, 1990, s.198

⁸ *“In bestimmten Fällen ‘internationaler’ (grenzüberschreitender) Lebenssachverhalte sieht das Gesetz (vgl. Art. 3 ff. Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch, EGBGB) vor, dass im Ausland wirksam entstandene private Rechtsverhältnisse grundsätzlich auch dann fortbestehen, wenn die Beteiligten nach Deutschland kommen”* (=Belirli olaylarda, yurt dışında gerçekleşmiş özel hukuk ilişkileri esas olarak Alman Medeni Kanununun uygulanmasına dair kanunun 3. Maddesi hükmü gereği, uluslararası özelliği olan yaşam konuları, taraflar Almanya’ya geldiklerinde Almanya’da hüküm icra edecektir.) ROHE, Grenzen der Religionsausübung, <http://www.deutsche-islam-konferenz.de/DIK/DE/Magazin/Recht/Scharia/scharia-node.html>

⁹ 2007 yılında, Frankfurt Sulh mahkemesi hâkimi, Kur’an-ı yanlış yorumlayınca, eşinden dayak yiyen bir müslüman kadının, dayak sebebiyle boşanma talebini reddederek, bunun İslam inancına göre normal bir durum olduğunu ve kadının bunu sebep göstererek boşanamayacağını karara bağlamıştır. Karar Almanya’da büyük bir hukuki skandal olarak görülmüş ve kararı alan bayan hakim görevi bırakmak zorunda kalmıştır. <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/frankfurter-scheidungsfall-richter-in-bedauert-koran-bezug-a-473385.html>

Bu çalışma ile Alman hukuk sistemi içerisinde Mehir kavramının kararlara nasıl yansıdığı ortaya konmaya çalışılacaktır. Birinci bölümde, İslam Hukuku bağlamında Mehir kavramı ele alınacaktır. İkinci bölümde, Alman uluslararası özel hukuk kuralları çerçevesinde, Mehir kavramının nasıl uygulama bulunduğu ortaya konmaya çalışılacak, üçüncü bölümde ise, elde mevcut olan bir düzine karar çerçevesinde, Alman mahkemelerinin, tamamen kendilerine yabancı olan bir hukuk kavramına yaklaşımları ele alınacaktır.

A. İslam Aile Hukukunda Mehir Kavramı

Aile hukukunun temelini evlilik kurumu oluşturur. İslam hukuku terminolojisinde evlilik kurumunu ifade ederken, kelime olarak “nikâh” kavramı kullanılmaktadır. İslam aile hukukunda nikâh, eşler arasındaki cinsel ilişkiyi meşru kılan bir sözleşme olarak tanımlanabilmiştir.¹⁰ Ancak nikâh ilişkisine sadece eşler arasındaki cinsel ilişkiyi meşru kılan bir sözleşme olarak yaklaşmak, İslam dinindeki evlilik kurumunu anlamak için yeterli değildir. Nitekim literatürde evliliğin, evlenen kadın ile erkeğin hayat arkadaşlığını sağladığı ve taraflara birbirlerinden cinsel olarak faydalanmanın da ötesinde¹¹ haklar ve sorumluluklar yüklediği şeklinde görüş beyan eden bilim insanları da vardır.¹²

İslam hukukunda, geçerli bir evliliğin doğurduğu sonuçlardan bahsedilirken evlilikten karı ve koca için doğacak hak ve borçlar kastedilmektedir. İslami bir evlilikte eşlerin birbirlerine karşılıklı sevgi, saygı ve sadakat borcunun olduğu tartışılmaz bir olgudur. Yine çocukların bakım ve terbiyesi de eşlerin, evlilik içinde müşterek olarak yerine getirecekleri vazifelerdendir. Bunlar dışında karı ve kocanın evlilikten doğan birtakım hakları daha vardır. İslam hukuk düzeni daha çok bu haklar üzerinde durur. Haliyle, bir taraf için hak olan şey, diğer taraf için borç hükmündedir. Bu hakların ifası gerçekleşmediğinde hukuki sorunlar ortaya çıkar.

İslam aile hukukunda nikâh akdinin hüküm ve neticelerinden biri de Mehir dir.¹³ Erkeğin evlenirken karısına verdiği veya vermeyi taahhüt ettiği para veya mal cinsinden bir değer Mehir¹⁴ olarak tanımlanır. Kur’ân-ı Kerim’de evlenen

¹⁰ İbrahim PAÇACI, Sosyal Hayattaki Değişim Sürecinde İslam Aile Hukuku (Evlenme ve Boşanma Örneği) İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi, sayı:11, Yıl:2008, s.62; Halil CİN, İslam ve Osmanlı Hukukunda Evlenme, Ankara 1974, s.39

¹¹ Özlem TÜZÜNER, Türk ve İslam Hukuku Açısından Evlenmenin Hukuki Niteliği Hakkında Bir İnceleme, Ankara Barosu Dergisi, 2013/1 , s.137

¹² CİN, “EVLENME” s. 43; PAÇACI, s.66

¹³ PAÇACI, s.68

¹⁴ Halil CİN, İslam Hukukunda Mehr, AÜHF Dergisi, Yıl 1972, Cilt 29, sayı 1-2s.199. Saliha OKUR GÜMRÜKÇÜOĞLU İslam Aile Hukukunda Kadının Mehir Hakkına Toplumun Bakış Açısı Üzerine Bir Değerlendirme, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XVII, Y. 2013, Sa.

erkeğin, evlendiği eşine vermek zorunda olduğu Mehir ile ilgili olarak çeşitli ayetler vardır¹⁵ Tarihin başlangıcından beri, pek çok toplumda evlilik sırasında eşlerden birinin diğerine veya diğerinin, bilhassa kadının ailesine para ya da sair bir mal verme geleneği vardır.¹⁶ Hıristiyanlık geleneğindeki drahomada¹⁷ olduğu gibi zaman zaman kadının erkeğe verdiği bir bedel, çeyiz gibi örnekleri görülebilse de genel olarak kadın değil, erkek tarafı evleneceği kızın ailesine ve kıza bazı hediyeler vermekte ve ödemelerde bulunmaktadır.¹⁸

Eski Türker’de de bu anlamda olmak üzere kalın uygulaması vardır.¹⁹ Kalın evlenecek erkeğin müstakbel karısının ailesine, evlenmeden önce yaptığı ödemeler anlamında kullanılmaktadır. Benzer uygulamaya muhtelif adlarda diğer toplumlarda, hatta İslamiyet öncesi Arap toplumlarında da rastlanmaktadır.²⁰ Haliyle, eski dönemlerde, Mehir ya da başka bir adla kadının ailesine verilen malın bu özelliğine bakılarak evlenme akdinin eski dönemlerde bir satım akdi, erkeğin yaptığı edimin de bir satış bedeli olarak kabul edilip edilmediği tartışılmıştır.²¹

İslâm hukukundaki Mehir uygulaması, evlilik dolayısı ile yukarıda tarif edilen türlere benzese de, yukarıdaki tarif edilen türlerle arasında önemli bir fark vardır. İslâm hukukundaki Mehir evlenecek kızın ailesine değil, evlilik akdi ile birlikte doğrudan erkeğin kadına verdiği veya doğrudan ona borçlu olduğu bir edimdir.²² İslam hukukundaki Mehir, eski Türkler de uygulanan Kalın dan ve günümüzde uygulanan başlık parasından oldukça farklıdır.²³ İslam aile hukukunda, Mehir kadının hakkıdır, sadece ona ödenir ve bu hak kadının

---

4, s.227. Jülide AKYÜZ, Evlenme Sözleşmesinin Önemli Bir Ögesi Olan “Mehir” Hakkında Bazı Düşünceler, AÜDTCF Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi, Cilt 24, Sayı 37, Yıl 2005, s.214; PAÇACI, , s.68

¹⁵ Kur’an-ı Kerim, Bakara Süresi 237. ayet, Nisa Süresi, 4, 20, 21, 24 ve 25.ayetler

¹⁶ Karş. OKUR GÜMRÜKÇÜOĞLU, s.224, CİN, s.199

¹⁷ Uğur ÖZCAN/Murat Gökhan DALYAN, 19.yy’da Rumlarda ve Arnavutlarda Evlilik Müessesesinde Başlık Uygulamaları, History Studies Volume 3/3, 2011, s. 320 vd. Ayrç. Karş. Mahmut TEZCAN, İlk Toplumlar Başlık Parası Geleneği, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt 9, sayı 1, Yıl 1976, s.416

¹⁸ Karş. CİN,“MEHR” s.199, “Avrupa hukuklarındaAvrupa hukuklarında özellikle Fransız hukukunda mevcut olan «dot» ile hiç bir ilgisi yoktur. Dot mehrin aksine, karı veya ana babası tarafından kocanın emrine tahsis edilen mal topluluğunu ifade eder.”

¹⁹ Bkz. OKUR GÜMRÜKÇÜOĞLU, s.227

²⁰ CİN,“MEHR”, s.200

²¹ OKUR GÜMRÜKÇÜOĞLU, s.226, CİN, MEHR, s.219 vd. ayr. Özlem TÜZÜNER, Türk ve İslam Hukuku Açısından Evlenmenin Hukuki Niteliği Hakkında Bir İnceleme, Ankara Barosu Dergisi, 2013/1 , s.140-141

²² Karş. CİN, “EVLENME”, s.210 “Mehir, İslâmiyetten önce Arabistan’da da mevcuttu. İslâm, bu eski âdeti kadının lehine değiştirerek kabul etmiştir”

²³ OKUR GÜMRÜKÇÜOĞLU, s.228

rızası olmaksızın bir başkasına devredilemez.²⁴ Bir başka ifade ile, kadın kendi malları üzerinde nasıl tasarruf yetkisine sahipse, Mehir üzerinde de aynı kendi mallarında olduğu gibi tasarruf yetkisine sahiptir.

Peygamberimiz Hz. Muhammed'in bizzat kıydığı nikâhlarda da Mehir verilmesini tavsiye etmiş, bunun miktarının azlığına veya çokluğuna değinilmemiştir.²⁵

Osmanlı aile hukukunda da, Mehir ile uygulamalar mevcuttur. Şeriyeye sicili kayıtlarında bunlarla ilgili verilen hükümlere rastlanmaktadır.²⁶

Kadına verilecek Mehir'in miktarı ile ilgili olarak yapılan tavsiyelerde miktar konusunda aşırıya gidilmemesi tavsiye edilirken, verilecek Mehir konusunda üst sınır belirlenmemiştir.²⁷ İslam Hukukçuları da Mehir'in miktarına ilişkin bir üst sınır olmadığı hususunda hem fikirdirler. Bu konuya ilişkin bilinen en iyi örnek, Halife Hz. Ömer dönemine ilişkindir. Hz.Ömer, Mehir konusunda bir üst sınır konulması yönünde girişimde bulunmuş, ancak kendisine Nisa Suresinin 20. Ayeti²⁸ örnek gösterilerek, Mehir konusunda bir üst sınır koyamayacağı hususunda itirazda bulunulmuştur. Buradan hareketle, Mehir'in üst sınırı konusunda bir sınırlama getirmenin doğru olmadığını, bu miktarın toplumdan topluma farklılıklar arz edeceği, kadının toplumdaki statüsü, erkeğin maddi durumu ve gelenekten ve örften kaynaklanan hususlar, Mehir miktarında belirleyici rol oynayacaktır.²⁹

Mehir'in üst sınırı olmayacağı konusunda hem fikir olan İslam uleması, alt sınır konusunda ihtilaf ederler. Hanefilere göre, kadına verilecek Mehir'in

²⁴ Karş. CİN, "MEHR", s.219

²⁵ İbrahim CANAN, Hadis Ansiklopedisi, Kütüb-i Sitte, 9.cilt Feza Yayıncılık, s.503 vd.

²⁶ AKYÜZ, s.215;Ali KAYA, 17. Yüzyıl Bursa Şer'iyecilerinin İslam Aile Hukuku Açısından Tahlili, UÜİFD, Cilt: 17, Sayı: 1, 2008, s.87, "Nitekim Bursa Hoca Menteş Mahallesi sakinlerinden vefat eden Mehmet b. Sevindik isimli şahsın hanımı Fatma binti Mustafa, mahkemede mehr-i müecceleden alacağı kalan 400 akçeyi davalı Mehmet b. Mehmet ve diğer varislerden alarak sulh olduklarını beyan etmiş ve bu beyanı mahkemece kayda alınmıştır" Başka bir örnekte; "Hacı Sevinç mahallesi sakinlerinden vefat eden Hacı Mehmet b. Veled'in hanımı Zâhîde binti Mehmet, kocasının vefat etmesi üzerine kayını Hacı Durmuş'un kocasının muhalefatını aldığı, fakat bundaki miras payı ile 1000 akçe değerindeki mehr-i müeccel alacağını vermediğini ve bu haklarının adı geçen kişiden alınıp tarafına teslim edilmesini mahkemeden talep etmiştir".

²⁷ OKUR GÜMRÜKÇÜOĞLU, s.228; CANAN, s.501,

²⁸ Nisa Suresi 20. Ayet: Bir eşin yerine başka bir eş almak istediğiniz takdirde; öncekine yüklerle mehr vermiş olsanız bile, bir şey almayın.

²⁹ Karş. OKUR GÜMRÜKÇÜOĞLU, s.228-229. Kadınların sosyal statüleri ve yaşanan mekânlara göre kadınlara verilen mehr miktarlarına ilişkin olarak Osmanlı Şeriyecilerinin Sicillerindeki kayıtlardan örnekler için, bkz. TABLO II, AKYÜZ, s.217. Ayr. Karş; Mehmet Ali YARGI, Günümüzde Mehir Uygulamaları ve İslam Hukuku Açısından Değerlendirilmesi, İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi, sy.8, 2006, s.261

asgari miktarı en az on dirhem³⁰ gümüş olmalıdır. Malikilerde ise, Mehir'in asgari miktarı, halis altından bir dinarın dörtte biri, halis gümüşten 3 dirhem veya bunların kıymetinde mal olarak belirlenmiştir. İmam Şafii, İmam Hanbel, Sevri, Davud-u Zahiri, İbnu Ebi Leyla'ya göre Mehir'in ne alt ne üst sınır vardır. Değeri olan her mal ve şeyden az olsun, çok olsun Mehir verilebilir.³¹

Evlenilecek olan eşe, erkek tarafından vaad edilen Mehir, ifa zamanına göre iki türdür.³²

- Mehri Muaccel
- Mehri Müeccel

Mehri Muaccel: Evlenme akdinin yapılması sırasında kararlaştırılan ve peşin olarak ödenen Mehir'e, Mehri Muaccel denir.³³ Eğer, evlenme esnasında Mehir miktarı belirlenip te, ödemenin nasıl yapılacağı konusunda taraflar anlaşmamışlarsa, bir kısım İslam âlimlerine göre, Mehir'in tamamı muaccel hale gelir, yani peşin ödenmelidir. Ancak, geleneklerde, bilhassa Hanefilerden beri oluşturulan içtihadta, Mehir'in yarısının peşin, diğer yarısının da sonradan ödenebileceği imkânı tanınmıştır.³⁴

Mehri Müeccel: İslam hukukunda, Mehir'in tamamının peşin ödenmesi şart değildir. İslam hukukunda, Mehir'in ödenmesinin sonraya bırakılacağı gibi Mehir'in tamamının evliliğin sona ermesi halinde ödenmesi de kararlaştırılabilir. Belirli bir vade ve ödeme planı da yapılarak, Mehir'in ödemesi gerçekleştirilebilir. Mehir'in vadeli olarak ödenmesinin belirlendiği durumlarda, her halükarda kocanın ölümü halinde, Mehir'in vadesi gelmiş olur.³⁵

Mehir konusunda İslam âlimleri arasındaki en büyük tartışma konusu, Mehir'in evliliğin şartı olup olmadığı konusunda çıkmıştır.³⁶ Erkek tarafından, evlendiği kadına Mehir verilmesi, Hanefi, Şafii ve Hanbeli mezhepleri âlimlerine göre, evliliğin bir sıhhat şartı değil, bilakis evlenme akdinin bir sonucu olarak kabul edilmektedir.³⁷ Hanefi, Şafii ve Hanbeli mezheplerinde, Mehir geçerli bir şekilde tesis edilen evlilik akdinin sonucu olarak görülür.³⁸ Mehir tarafların kendi iradelerinden doğabileceği gibi, kanundan da doğabilir.

---

³⁰ Dirhem, 7.yüzyıldan beri İslam ülkelerinde kullanılan ve gümüşten yapılan bir para birimi, ölçü birimidir. Bir standart Dirhem yaklaşık 3,2 gr. Gümüş tür.

³¹ Bkz. CANAN, s.501

³² Karş. CİN, "Evlenme", s.217-218. Ayr. CANAN, s.518.

³³ CİN, "EVLENME", s.217

³⁴ CİN, "EVLENME"s.218

³⁵ CİN, "EVLENME"s.218

³⁶ OKUR GÜMRÜKÇÜOĞLU, s.229

³⁷ CİN, "EVLENME"s.213

³⁸ PAÇACI, s.68

Mehir'in, evlilik akdinin bir sonucu olarak kabul edildiği mezheplerde, Mehir'in miktarının mutlaka belirlenmesi zorunluluğu yoktur. Mehir'in miktarının belirlenmesi genel kural olarak, sonradan çıkacak olan ihtilafların önüne geçmek maksadı taşır. Mehir'in belirlenmediği durumlarda, kadına Mehr-i misil³⁹ denilen bir miktar mahkemece tespit edilebilir.⁴⁰

Malikilerde ise, kocanın evlendiği eşine bir Mehir vermesi, evlilik akdinin sıhhat şartlarından biridir. Mehir belirlenmeden veya Mehir kanuna aykırı şekilde belirlenmişse, maliki âlimlere göre bu evlilik akdi geçersizdir.⁴¹

İslam hukuku açısından, kadının Mehir'in tamamına hak kazandığı durumlar olarak 3 durum sayılmıştır. Bunlar, evlenen eşlerin cinsel olarak birleşmeleri(Zifaf), cinsel birleşmenin gerçekleşebilme ihtimalinin bulunduğu bir ortamda eşlerin yalnız kalması (Halveti Sahiha) durumu ve eşlerden birinin ölümüdür. Bu üç durumda, kadın kararlaştırılan Mehir'in tamamına hak kazanır.⁴² Bilhassa eşlerden birinin ölmesi halinde, kadının ölümü durumunda, kadının mirasçıları -eğer Mehir ödenmemişse- kocadan kararlaştırılan Mehir'i talep ederler. Erkeğin ölmesi halinde, Mehir ödenmemişse, kadın terekeden öncelikle kendi hakkı olan Mehir'in ödenmesini talep edebilir.⁴³

Mehir konusunda günümüzle ilgili söylenebilecek son husus, modern zamanlarda yapılan evliliklerde Mehir konusunun pratik olarak nasıl ele alındığı⁴⁴ ve nasıl uygulama bulduğu konusudur. Bilhassa İslam hukukunun uygulanmadığı hukuk sistemlerinde, eşlerin İslam hukukundan kaynaklanan Mehir gibi hukuk müesseselerinin uygulanmasında dini kanaatlerinin ve inançlarının rol oynadığını söylemek yanlış olmayacaktır. İnanç ve dini yaşantı konusunda hassas olan eşlerin İslam hukukundaki Mehir'i tespit etmeleri ve erkeğin bunu ifa etmesi söz konusu olabilmektedir. Aynı şekilde inanç ve dini yaşantı konusunda hassas olmayanların, Mehir'i sadece bir ritüel olarak görmeleri ve eşlerin bunun bilincinde olmadan Mehir belirleyip, edimi yerine getirmedikleri durumlarda mevcuttur.⁴⁵

Evlenme akdi ile ilgili kadının alacağı -eğer kararlaştırılmışsa- Mehir hakkının günümüz hukuk sistemlerinde de uygulanabilmesi için çözüm üreten görüşler de mevcuttur.⁴⁶ Günümüz hukuk sistemlerinde, İran, Afganistan,

---

³⁹ Mehri Misilin hangi durumlarda sözkonusu olduğu ve miktarının nasıl tespit edileceği konusu için bkz. CİN, "Evlenme", s.221 vd.

⁴⁰ CİN, "Evlenme", s.212, ayr. karş. CANAN, s.519

⁴¹ CİN, "Evlenme", s.212-213. Ayr.karş. CANAN, s.522-523

⁴² CİN, "Evlenme", s.234

⁴³ CİN, "Evlenme"s.236-237

⁴⁴ OKUR GÜMRÜKÇÜOĞLU, s.223

⁴⁵ a.g.e. s.253-254

⁴⁶ Nihat DALGIN, İslam Hukuku Açısından Boşanmanın Sonuçlarından Maddi Tazminat Üzerine

Pakistan, Ürdün ve Fas gibi İslami gelenekten gelen ülkelerdeki Mehir ile ilgili düzenlemeleri medeni kanunlarına almışlardır.⁴⁷ Bu ülkelerin Mehir konusunda yasalarla düzenleme yapmaları, Mehir'in İslami bir hukuk müessesesi olarak günümüzde kabul gördüğünü, Türkiye gibi, Mehir konusunun yasalarla düzenlenmediği ülkelerde de, inancın ve dini kanaatlerin bir devamı olarak uygulandığını söylemek mümkündür.

B. Alman Hukuk Sisteminde Bir İslam Hukuk Kurumu Olarak Mehir

Giriş bölümünde belirttiğimiz gibi, bilhassa 1960'lı yıllardan itibaren Almanya'ya ve Avrupa'ya çalışmak için gelen Müslüman işçilerle, başta Almanya olmak üzere, diğer Avrupa ülkelerinde bir Müslüman nüfus oluşmuştur. Bilhassa, Fas, Cezayir, Mısır gibi ülkelerden gelen işçiler ve diğer Müslüman ülkelerden gelen mültecilerle, başta Almanya olmak üzere, Avrupa ülkelerinin mahkemelerinde, bu ülkelerin kamu düzeni ile ilgili olmayan konularda davalar görülmeye başlamıştır. Sadece misafir işçilerin değil, mültecilerinde sayılarının artmasıyla Almanya ve Avrupa sivil hukuk sistemlerinde doğrudan etki etmiştir.⁴⁸ Burada diğer ülkeleri dikkate almadan çalışmamızı Alman hukuk sistemi üzerinde yoğunlaştıracamız.

Alman hukuk sistemi açısından baktığımızda, Mehir gibi Alman hukuk sistemine yabancı olan, sistem tarafından bilinmeyen hukuk konularının tasnifi ve tarifi oldukça zor olmaktadır.⁴⁹ Alman hukuk sisteminde, Mehir gibi, kaynağını İslam'ın temel kaynağı olan Kur'an'dan alan bir hukuk kurumunu, dini hukuk sistemi ŞERİAT(SCHARIA)⁵⁰ın bir unsuru olarak görmeleri, bu tür konulardaki kanunlar ihtilafı durumunda, Alman Hukuk Sisteminin, kamu düzeni "Ordre Public"⁵¹ çekincesine takılabilmektedir.⁵² Yine aynı şekilde İslam Hukukunu -bütünüyle olmasa bile-, aile, miras vb. gibi konularda geleneksel olarak günümüzde uygulayan ülkeler de mevcuttur. Bu ülkelerden

---

Bir Değerlendirme, OMÜİFD, sayı 18-19 Yıl:2005, s.52 vd.

⁴⁷ a.g.e. s.54 vd.

⁴⁸ Mathias ROHE, Religiös gespaltenes Zivilrecht in Deutschland und Europa?, içinde: De Wall/ Germann (Hrsg.), Festschrift für Christoph Link zum 70. Geburtstag, Tübingen 2003, S. 409

⁴⁹ Dieter HEINRICH, Internationales Familienrecht, 2.Aufl. Regensburg 2000, s.69

⁵⁰ Hannes UNBERATH, Die Anwendung islamischen Rechts durch deutsche Gerichte - Bemerkungen zum Verhältnis von kultureller Identität und Grundgesetz, içinde: Thomas Hartmann/ Margreth Krannich (Hrsg.) Muslime im säkularen Staat, s.83

⁵¹ Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche in der Fassung der Bekanntmachung vom 21. September 1994 (BGBl. I S. 2494; 1997 I S. 1061) EGBGB nin 6.maddesi, kanunlar ihtilafı durumunda yabancı ülkenin hukuku eğer Alman Hukuk sisteminin temeli ile çatışyorsa, bu kural uygulanmaz. Eğer, yabancı hukuk kuralı, eğer Alman anayasasındaki temel haklarla çelişiyorsa, hiç bir şekilde uygulanmaz.

⁵² Peter SCHOLZ, Grundfälle zum IPR: Ordre public-Vorbehalt und islamisch geprägtes Recht – Teil 1 (Allgemeiner Teil), Zeitschrift für das Juristische Studium, 2/2010 s.185

gelen ve Almanya'da ikamet eden göçmenler, Almanya'da mahkeme önüne getirdikleri miras, boşanma gibi hukuki uyuşmazlıklarda, mahkemeler uluslararası özel hukuk kurallarına göre uygulanacak olan hukuk seçimi yapma yerine; kamu düzeni gerekçesiyle kolaylıkla iç hukuk olan Alman Hukukunu uygulayabilmektedir.⁵³ Bu noktada, bir mesele uluslararası özel hukuk kuralları çerçevesinde ele alınabilecekken, uygulanacak kuralın kaynağının İslam hukuku olması durumunda, kamu düzeni çekincesi ile uygulanmaması söz konusu olabilmekte veya mahkeme önüne gelen bir konu, Alman kamu düzenine aykırı olduğu için reddedilebilmektedir.⁵⁴

Genel olarak kamu düzeni ile ilgili bu kısa bilgilendirmeyi yaptıktan sonra asıl konumuz olan Alman Özel hukuk sisteminde Mehir kurumunun ele alınışına devam edebiliriz.

Alman Hukuk Sisteminde Mehir konusu, ilk olarak yabancı hukuk unsuru olarak, uluslararası özel hukuk muhakeme usulü çerçevesinde ele alınmaktadır. İkinci bir nokta ise, bugün Almanya'da yaşayan pek çok Alman vatandaşı Müslümanın olması ve Alman vatandaşı olan Müslümanların evliliklerinde Mehir konusunda anlaşmalar yapmaları ile bu anlaşmazlıklardan doğacak olan uyuşmazlıkların iç hukuk unsuru olarak ele alınması gerekecektir. Cümle düşük olmuş, yeniden kurulsa iyi olur. Mehir konusunun, Alman vatandaşları ile ilgili olan ve bir iç hukuk unsuru olarak ele alınması henüz mahkemelerde bir uyuşmazlık konusu olarak görülmesi de, mevcut nüfus yapısında yakın gelecekte bu mümkündür.

Bu açıdan, Mehir konusunun Alman hukuk sisteminde

— Alman Uluslararası Özel Hukuk Kuralları açısından Mehir,

— Alman İç Hukuku açısından Mehir,

olmak üzere iki konuda ele almak mümkündür.

a) Alman Uluslararası Özel Hukuk Kuralları açısından Mehir

Mehir kavramı Almanca MORGENGABE ve BRAUTGABE şeklinde kullanılmaktadır. Mehir, Alman hukuk sisteminde, tamamen gelenekten kaynaklanan başlık parasından da (Brautgeld) ayrı değerlendirilmektedir.

Alman hukuk sisteminde, Mehir şimdiki kadar bir tarafı veya her iki tarafı yabancı olan hukuki uyuşmazlıklarda, uluslararası özel hukuk alanında

---

⁵³ UNBERATH, s.96

⁵⁴ Almanya da bu konuda verilen kararlardan yine en yenisi MEHİR konusundadır. Amtsgericht Darmstadt, 15.05.2014 tarih ve 50 F 366/13 numaralı kararıyla, iki İran vatandaşının boşanma kararında, Evlilik bütün hükümleri ile gerçekleştiği halde, kadının mehîr talebini, bunun Alman kamu düzenine ve temel haklara aykırı olduğu gerekçesiyle reddetmiştir.

gündeme gelmiştir. Alman özel hukuk sistemi içerisinde Mehir kurumunun tasnifinde hep tartışmalar yaşanmış⁵⁵ mahkemeler her olayı kendi içerisinde değerlendirerek, Mehir ile ilgili konularda, Mehir'in nafaka, mal rejimi, evliliğin sonucu ve kendi başına bir sözleşme olduğundan hareketle⁵⁶, farklı değerlendirmelerde bulunmuşlardır.⁵⁷

Aynı şekilde literatürde Mehir konusunda çeşitli açılardan, hem genel olarak hem de uluslararası özel hukuk açısından tek tek ülkeler bazında konuyu ele alan çalışmalar yapılmış ve Alman hukuk sisteminde İslam hukukundaki Mehir'in tasnifi konusunda da çok çeşitli görüşler ortaya konmuştur.⁵⁸

Bütün bu farklı değerlendirmelere rağmen, Mehir ile ilgili sözleşmelerden doğan uyumsuzluklar esas olarak Alman mahkemelerinde konu edilmiş, mahkemeler Mehir konusunda Uluslararası Özel Hukuk kuralları çerçevesinde yaklaşarak⁵⁹ çözüme kavuşturmuşlardır.⁶⁰

Alman uluslararası özel hukuk açısından Mehir kavramını ele aldığımızda, kamu düzeni ile ilgili Alman mahkemelerinin Mehir konusunda ilginç şekilde farklı yaklaştığını görmekteyiz.⁶¹ Alman mahkemeleri bir kararda, milli hukuka göre belirlenmiş olan Mehir'i kabul ederek, Mehir miktarının Alman kamu düzeni açısından problem olduğundan hareketle, Mehir miktarında indirimle gitmiştir.⁶²

Yine kamu düzeni ile ilgili verdiği bir başka kararda, yezidi geleneklerine göre verilen başlık parasının Alman kamu düzenine ilişkin olarak ahlaka mugayir bir anlaşma olduğunu ve bu anlaşmanın yok hükmünde olduğuna karar vermiştir.⁶³

---

⁵⁵ Wolfgang WURMNEST, Die Mär von der mahr- Zur Qualifikation von Ansprüchen aus der Brautgabevereinbarungen, RabelsZ 2007, s.527-558

⁵⁶ Peter SCHOLZ, Grundfälle zum IPR: Ordre public-Vorbehalt und islamisch geprägtes Recht – Teil 2, (Besonderer Teil), Zeitschrift für das Juristische Studium, 3/2010, s.325 vd.

⁵⁷ Alman Mahkemeleri, mehir konusunu, zaman zaman EGBGB nin 14.maddesine göre evliliğe uygulanacak olan hukuk kuralları çerçevesinde değerlendirmişler, zaman zaman bunun mal rejimi modeli olduğunu düşünerek EGBGB nin 15.maddesini uygulamışlar ve hatta mehiri, nafaka konusu içerisinde tasnif ederek EGBGB nin nafakaya uygulanacak olan 18.maddesine göre değerlendirmişlerdir. Bu konuda bkz. HEINRICH, s.69-70,

⁵⁸ Hilmar Krüger, Ehe und Brautgabe, FamRZ 1977, 114-118. Nadjma YASSARI, Die Brautgabe nach iranischem Recht, StAZ 2003, 198-201. Wolfgang WURMNEST, Die Brautgabe im Bürgerlichen Recht, FamRZ 2005, 1878-1885. Nadjma YASSARI, Die islamische Brautgabe im deutschen Kollisions- und Sachrecht, IPRax 2011, 63-68. Bu örnekler çoğaltılabilir.

⁵⁹ Nadjma YASSARI, Zwei Bemerkungen zur islamischen Brautgabe vor deutschen Gerichten, StAZ, 2/2009, s.367

⁶⁰ Juliana MÖRSDORF-SCHULTE, Iranisches Brautgabepversprechen als Ehevertrag, FamRBint, 2/2010, s.26-27

⁶¹ D.BAETGE, Kommentar, in: jurisPK-BGB, 7. Aufl. 2014, Art. 6 EGBGB www.juris.de

⁶² OLG Bamberg, 24. März 2010 tarihli ve 7 UF 275/08 numaralı karar. openJur 2012, 107152

⁶³ OLG Hamm, 13.01.2011 tarih ve I-18 U 88/10 numaralı karar.

Yukarıda örneğini verdiğimiz oldukça yeni bir kararda ise, Alman mahkemesi ilginç bir şekilde tüm içtihatlardan dönerek, Almanya'da yaşayan iki İranlı arasındaki Mehir'e ilişkin varılan anlaşmanın, yine Alman kamu düzenine aykırı ve ahlaka mugayir olduğundan bahisle yok hükmünde olduğuna karar vermiştir.⁶⁴ Darmstadt aile mahkemesi, tarafların İran'da yaptıkları evlilikte aralarında kararlaştırdıkları Mehir'i başlık parası (=Brautgeld)⁶⁵ gibi ele almış ve Alman Anayasasının 6. Maddesinde düzenlenen evlilik ve aile kurmanın devletin koruması altında olduğu hükmü gereği, Mehir sözleşmesinin Alman Anayasasının bu hükmüyle uyuşmadığı sonucuna varmıştır. Burdan hareketle, Darmstadt aile mahkemesi, Alman medeni kanununun 138. Maddesi hükmü gereği, genel örf ve kamu düzenine aykırı bularak, iki İranlının, İran'da ki evliliklerinde kararlaştırdıkları Mehir Sözleşmesini yok hükmünde saymıştır.

b) Alman İç Hukuku açısından Mehir

Yukarıda birinci bölümde, Mehir ile ilgili günümüze ilişkin yaptığımız değerlendirmelerde, günümüzde insanların, bazı İslami hukuk kurallarını sağlam inançları ve kanaatleri gereği bilinçli olarak uyguladıklarından bahsetmiştik.

Aynı şekilde, Alman vatandaşı iki Müslümanın benzer şekilde davranarak, konumuz olan Mehir hususunda, evlilik akdi ile birlikte anlaşma yapmaları halinde, bu durumda uygulamanın nasıl olacağı sorusu önem arz etmektedir.⁶⁶

Bugüne kadar Alman uluslararası özel hukuk kuralları çerçevesinde ele alınan bir durumda, iki Alman vatandaşının inancı gereği hareket edip Mehir ile ilgili aralarında İslam dininin emrettiği gibi anlaşmaya varmaları nasıl değerlendirilecek? Alman medeni kanununun BGB'nin 138.maddesinin 1.fikrasından⁶⁷ hareketle, bu anlaşma kamu düzenine aykırı ve ahlaka mugayir bulunarak yok hükmünde mi sayılacak? Yoksa akıllı bir gerekçe ile Mehir konusunun din ile ilgili bir konu olduğu ve bu çerçevede yapılan davranışların ve hareketlerin Alman anyasasının 4. Maddesine⁶⁸ girdiği ve korunan temel

---

⁶⁴ Amtsgericht Darmstadt, 15.05.2014 tarih ve 50 F 366/13 sayılı karar.

⁶⁵ Amtsgericht Darmstadt, 15.05.2014 tarih ve 50 F 366/13 sayılı karar paragraf 11

⁶⁶ "Almanya'da müslümanlar arasında yapılan evliliklerde kararlaştırılan mehir, kadının maddi açıdan garanti altına alınmasından ziyade, dini saiklerle ve geleneklere göre belirlenmektedir." Nadjma YASSARİ, Die Brautgabe im Familienvermögensrecht, Tübingen 2014, s.355

⁶⁷ BGB Art.138 Abs.1 Ein Rechtsgeschäft, das gegen die guten Sitten verstößt, ist nichtig. (=Genel Ahlaka ve Görgüye aykırı hukuki işlemler yok hükmündedir)

⁶⁸ Grundgesetz, Art. 4. Abs 1-2, Artikel 4 (1) Die Freiheit des Glaubens, des Gewissens und die Freiheit des religiösen und weltanschaulichen Bekenntnisses sind unverletzlich. (=inanma, Vicdan ve Kanaat özgürlüğü ve dini ve dünyevi bir inanca sahip olma özgürlüğü dokunulmazdır.)

haklardan biri olduğu iddia edilebilecek midir?

Kanaatimce, Yassari'nin de belirttiği gibi, Mehir konusunda, artık Almanya'da yapılan evliliklerde tamamen dini saiklerle bir anlaşmaya varıldığı için, Alman anayasasındaki din ve vicdan özgürlüğü bağlamındaki temel haklar kapsamında değerlendirmek te uygun olacaktır. Esasen dini özgürlük alanında değerlendirilmeyen bir konuda, kişinin kendisini inancı gereği dini emri yerine getirme zorunda hissetmesi⁶⁹ ve bunun uygulanmasını talep etmesidir. Bu konuda en önemli örnek Federal Anayasa Mahkemesi tarafından verilen "helal kesim" kararıdır.⁷⁰

Bu açıdan konuya yaklaştığımızda, evlenen Müslüman eşlerin Mehir konusunda, Allah'ın kendilerine verdiği emri yerine getirmek için aralarında anlaşmaları ve bu anlaşmalarını ileride doğabilecek olan anlaşmazlıkları önlemek için yazılı hale getirmeleri yeterli olacaktır.⁷¹

Modern hukukta Mehir'in hukuki durumu, aynı İslam hukukunda olduğu gibi, evliliğin sonucuna ilişkin neticeler doğuran bir hukuk kurumudur.⁷² Yassari, bilhassa Alman hukukunda mal rejimi açısından, Mehir ile ilgili dikkate alınması gereken hususları şöyle sıralıyor:⁷³

- Mehir olarak belirlenen şey evlilik esnasında erkeğin malları arasında mıydı?
- Mehir ne zaman ödenecektir?
- Malın mülkiyetinin devri nasıl olacaktır?

Yassari, Alman vatandaşı olan veya evliliğin genel hükümlerine Alman yasalarının uygulandığı durumlarda, Müslüman eşler arasında Mehir konusunda yapılan anlaşmalara, bunun bir dini vecibe gereği yapıldığının ifadesinin eklenmesinin, yapılan anlaşmanın kamu düzenine aykırı olduğu iddiasını bertaraf edeceği düşüncesindedir.

---

(2) Die ungestörte Religionsausübung wird gewährleistet.(=kimseye rahatsızlık vermeden ibadet etme garanti altına alınmıştır)

⁶⁹ Burada Allah'ın emrettiği şekliyle evlenen erkeğin kadına mehir vermesi hususunda anlaşılması.

⁷⁰ Alman Anayasa mahkemesinin 15 Ocak 2002 tarihli ve 1 BvR 1783/99 numaralı kararında, yüksek mahkeme helal kesim talebine ilişkin vijdani isteği Alman anayasasının 4.maddesi 1.ve 2. Fıkraları kapsamında değerlendirmiştir.

⁷¹ YASSARI, "BRAUTGABE" s.354, "Alman hukukunda, evlilik sözleşmelerinde olduğu gibi, sözleşmenin noterde yapılmasına gerek yoktur. Alman noterler konuya hakim olmadıkları için bu konuda, tarafları bilgilendiremeyeceklerdir"

⁷² YASSARI, "BRAUTGABE" s.146

⁷³ YASSARI, "BRAUTGABE" s.152

c) Alman Mahkeme Kararlarında Mehir Kavramının Ele Alınışı

Yukarıda belirttiğimiz gibi, Alman mahkemeleri uzun zamandan beri, Mehir konusu ile meşgul olmuşlardır. Ancak gerek literatürde gerekse de mahkeme kararlarında, halen Mehir konusunda Alman hukuk sistemi açısından bir sınıflandırmaya gidememişlerdir. Son yıllarda, Müslüman hukukçuların yetişmesi ve bu konular üzerinde çalışma yapmaları ile Mehir'in Alman uluslararası özel hukuk sistemi içerisindeki tasnifinde, kargaşalı durum ortadan kalkmaya başlamıştır.

Boşanmanın sonuçları açısından, Alman hukukunun ve Alman medeni kanunun uygulanacağı durumlarda ise problem hâlâ mevcuttur. Bir problem yukarıda bahsettiğimiz, kamu düzeni açısından kendini gösterirken, diğer problem ise bilhassa farklı milletlerin vatandaşlığında olan ve Hristiyan-İslami evliliklerdeki uyumsuzluklarda uygulanacak olan ikametgah hukuku⁷⁴ bir taraf açısından kaçış yolunu oluştururken, diğer taraf aleyhine durum yaratılmaktadır. Ortaya çıkan uyumsuzluklarda, Mehir ödemek istemeyen erkek tarafı, kadının ihtiyaç sahibi olmadığı yönünde veya Mehir ile ilgili ödemelerin nafaka hükümleri çerçevesinde ele alınmasını talep edebilmektedir.⁷⁵

Aşağıda, Alman mahkemelerinin vermiş oldukları kararlar, mahkemelerin derecelerine göre ele alınacaktır. Alman Federal Mahkemesinden⁷⁶ başlamak üzere, her mahkemenin vermiş olduğu kararlar eski tarihli kararlardan yeni tarihli kararlara doğru olmak üzere kronolojik olarak, ele alınacaktır.

1) Federal Mahkeme Kararlarında Mehir Kavramının ele alınışı

a) Alman Federal Mahkemesinin 28.01.1987 tarih ve IVb ZR 10/86 sayılı kararı

Mehir konusunda ilk verilen kararlardan biri, Alman Federal Mahkemesinin 28.01.1987 tarihinde verdiği IVb ZR 10/86 numaralı karardır.⁷⁷ Alman federal mahkemesi bu olayda bir Alman vatandaşı ile bir Müslüman İsrail vatandaşının evliliklerinden doğan Mehir konusunda uyumsuzluğu ele almıştır.

Olayda, taraflar Münih evlendirme memurluğunda 1976 da evlenmişler, resmi evlilikten kısa bir süre sonra da İslami usullere göre nikâh kıymışlardır. İslami usullere göre kıyılan nikâhta, taraflar Mehir ile ilgili evlilik sözleşmesi yapmışlar, erkek kadına 100bin Alman markı Mehir olarak vermeyi taahhüt etmiştir. Kadın İsrail vatandaşı ve Müslüman, erkek Alman vatandaşı ve

---

⁷⁴ Bu durumda Alman EGBGB kanununun 14. Maddesine göre müşterek ikametgâh hukuku devreye girmektedir.

⁷⁵ Ludwig, Kommentar, in: jurisPK-BGB, 7. Aufl. 2014, Art. 14 EGBGB Rn. 33

⁷⁶ Bundesgerichtshof=BGH

⁷⁷ NJW 1987, 2161

evlilik anında Hristiyan, akabinde Müslüman olmuştur. Evlilik 3 yıldan biraz fazla sürmüş ancak taraflar 1981 yılında Münih Sulh mahkemesi nezdinde boşanmışlardır. Bilahare, taraflar İslami usullere göre de boşanmak istemişler ve bu amaçla Münih İslam merkezinde şahitler huzurunda boşanmışlardır. Boşanmadan sonra erkek, kadına vaat ettiği Mehir'i vermeyince, kadın dava açarak Mehir konusu olan 100 bin Alman Markının erkekten alınarak kendisine verilmesini talep etmiştir.

İlk derece mahkemesi olarak Münih Aile mahkemesi, kadını haklı bulmuş, davalı erkeğin karara itiraz etmesi üzerine davaya bakan istinaf mahkemesi ilk derece mahkemesinin kararını kaldırmıştır. Bu karara davacı kadının itiraz etmesi üzerine, olay federal mahkeme önüne gelmiştir.

Kararda federal mahkemenin, kararı verirken oldukça zorlandığı görülmektedir.

Federal mahkeme ilk olarak uygulanacak hukuk ile meşgul olmuştur. Tarafların, farklı vatandaşlıkta olmaları, resmi evliliği Almanya'da gerçekleşmiş olmasını dikkate alan yüksek mahkeme, evliliğin genel hükümleri ve sonuçlarına ilişkin olarak, Alman hukukunun uygulanacağı hükmüne varmıştır. Federal mahkeme bu hükmeye ulaşırken, Mehir'i bir İslam hukuk kurumu olarak sorgulamış ve Alman hukuk sisteminde bunun karşılığı olmadığı sonucuna vararak, tarafların Mehir sözleşmesi yaparken neyi amaçladıklarının da açıklığa kavuşturulması gerektiği kanaatine varmıştır.

Federal mahkeme, Mehir ile ilgili tarafların yapmış olduğu anlaşmayı, mal rejimine ilişkin bir sözleşme addederek, bu sebeple Alman hukukunun öngördüğü noterde imzalanmış olması şartına uyulmadığını gerekçe göstererek, Mehir anlaşmasını yok hükmünde sayan istinaf mahkemesinin kararını kaldırarak, davayı istinaf mahkemesine geri göndermiştir.

Federal mahkeme, son tahlilde bu olaydaki Mehir sözleşmesini, Alman medeni kanunu 1585c maddesi⁷⁸ kapsamında, şekil şartına tabi olmayan, boşanmadan sonra yerine getirilmesi gereken nafaka benzeri bir edim olarak görmüştür. Bu gerekçe ile dosyayı geri göndermiştir. Federal Mahkeme, istinaf mahkemesinin, kararını verirken, İslam Hukuku kurallarını yanlış yorumladığını ve olayda mal rejimi uygulamalarından hareketle, Mehir ile ilgili tarafların anlaşmasını, Alman Mal Rejimindeki, artan değerlerin denkleştirilmesi (=Zugewinnausgleich) meselesine benzeterek yanlış karar verdiğini, oysa

---

⁷⁸ BGB § 1585c Vereinbarungen über den Unterhalt Die Ehegatten können über die Unterhaltspflicht für die Zeit nach der Scheidung Vereinbarungen treffen. Eine Vereinbarung, die vor der Rechtskraft der Scheidung getroffen wird, bedarf der notariellen Beurkundung Nafaka ile ilgili Sözleşmeler Eşler boşanması sonrası ödenecek olan nafaka sorumluluğuna ilişkin olarak sözleşme yapabilirler. Boşanma kararının hüküm ifade etmesinden önce yapılacak olan sözleşmeler noter önünde yapılması gerekir.

tarafların Mehir sözleşmesi ile neyi amaçladıklarının sorgulanmasının da gerektiğini ifade etmiştir.

b) Alman Federal Mahkemesinin 14.10.1998 tarih ve XII ZR 66/97 sayılı kararı⁷⁹

Federal mahkeme, yukarıda vermiş olduğumuz 1987 tarihli karardan 10 yıl sonra yine Mehir konusunu ele almıştır.

Olayda, taraflardan biri (kadın) Alman vatandaşı, erkek evlenme tarihinde Suriye vatandaşı, boşanmadan önce Alman vatandaşlığına geçmişler.

Taraflar, yerel mahkemede boşanmışlar, davacı kadın, boşanma kararı ile birlikte, ayrıldığı eşinden, noterde yaptıkları evlilik sözleşmesine dayanarak 20 bin Alman Markı Mehir talep etmiştir. Sözleşmeye göre erkek, eşine evlilik gerçekleştikten sonra 10 bin mark ve eğer boşanma gerçekleşirse 10 bin mark olmak üzere 20 bin mark vermeyi taahhüt etmiştir. Yerel mahkeme, ilk olarak tarafların ikametgâh yerinden hareketle Alman hukukunun uygulanacağını belirterek, noterde yapılan sözleşmeyi Alman hukukuna göre soyut bir sözleşme kabul ederek, erkeği, kadına sözleşme gereği 10 bin Mark ödemeye mahkûm etmiştir. Davalı Erkek karara itiraz etmiş, ancak istinaf mahkemesi ilk derece mahkemesinin kararını onamıştır. Davalı bunun üzerine temyiz yoluna başvurarak, olayı federal mahkeme önüne getirmiştir.

Federal mahkeme, istinaf mahkemesinin, Alman uluslararası özel hukuk kuralları gereği, Alman hukuku uygulanacağına dair tespitini yerinde bulmuş, ancak istinaf mahkemesinin, bir İslam hukuk kurumu olan Mehir hakkında pek kafa yormamasını doğru bulmamıştır. Ancak federal mahkeme de kararında, alt derece mahkemesi olan istinaf mahkemesine yol gösterici bir karar ortaya koyamamıştır.

Federal mahkeme, Mehir ile ilgili yapılan noter sözleşmesinde, tarafların asıl amaçlarının ne olduğunun sorgulanması ve bunun İslam hukukundaki Mehir kurumu açısından değerlendirilmesi ve ona göre karar verilmesi gerektiğini belirterek, kararı bozmuş ve tekrar istinaf mahkemesine göndermiştir.

Federal mahkeme bu kararında da, Mehir'in nafaka gibi değerlendirilmesine sıcak bakmış, boşanan kadının 3 ay sonra bir başkası ile evlenmesini, bu açıdan istinaf mahkemesinin değerlendirmesi gerektiğini ifade etmiştir. Federal mahkeme, tarafların boşanma esnasında mahkeme huzurunda imzaladıkları protokolde, karşılıklı olarak birbirlerinden nafaka talep etmeyeceklerine dair beyanlarının, Mehir'in ödenmesini hukuken etkileyeceğini değerlendirmiştir. Federal mahkeme, daha önce vermiş olduğu kararlarda olduğu gibi,

---

⁷⁹ NJW 1999, 574

İslam Hukuku kurallarını yeterince incelemeyen, kararında Mehir'i -yanlış olarak- nafaka gibi bir edim olarak değerlendirmiş ve mahkeme huzurunda imzalanan karşılıklı olarak nafaka talebine ilişkin sözleşme kapsamında da değerlendirilebileceğini ifade etmiştir.

c) Alman Federal Mahkemesinin 9 Aralık 2009 tarihli ve XII ZR 107/08 sayılı kararı⁸⁰

Federal mahkeme, yukarıda kısa özetini vermeye çalıştığımız kararlardan farklı olarak, bu defa önüne gelen konuya daha geniş ve derin bir şekilde yaklaşmıştır. Olayda, daha önce İran vatandaşı olan, İran'da evlenmiş ve her ikisi de daha sonra İran'ı terk ederek Almanya'ya yerleşmişler ve sonradan Alman vatandaşlığını almışlardır.

Federal mahkeme, kararına, şimdiye kadar Alman hukuk sisteminde, hem literatürde hem de mahkeme kararlarında Mehir ile ilgili bir sınıflandırma yapılmadığının tespitini yaparak giriş yapmıştır.⁸¹

Federal mahkeme, önceki kararlarda olduğu gibi Mehir'in sadece bir İslam hukuk kurumu olduğunu ifade etmemiş, İslam hukukundaki Mehir kurumu ile meşgul olmuş, Mehir kurumunun arkasında yatan saikleri araştırıp ele almıştır. Kaynağını İslam hukukunun derinlerinden alan, bir hukuk kurumu olarak Mehir'in neden verildiğini, hangi amaca hizmet ettiğini ve tarihi gelişimi içerisinde, günümüzde hangi işlevi gördüğünü belirtmiştir.⁸²

Federal mahkeme, istinaf mahkemesinin de kafa yorup, Alman uluslararası özel hukuk kuralları çerçevesinde, Mehir'in evliliğin sonuçlarına ilişkin tesiri olan bir kurum olduğunu kabul etmişler ve Alman uluslararası özel hukuk kuralları çerçevesinde evliliğin genel hükümlerinin uygulanacağını belirleyen EGBGB'nin 14.maddesi çerçevesinde ele alınması gerektiği yönünde karar vermişlerdir.⁸³

Federal mahkeme, karar verirken ilginç bir tespit daha yaparak, karşılaştırmalı uluslararası hukuk örneklerini incelemiş, uluslararası uygulamada da ortak ve üzerinde anlaşılmış bir Mehir uygulaması bulunmadığına önemle durmuştur. İslam hukuk sistemlerinde Mehir'in düzenlendiğini, birbirine benzer Mehir uygulamalarının olduğunu, ancak yeknesaklık olmadığını, kültürel ve geleneksel açıdan her ülkede farklı bir amaç ve tanımlama olduğuna vurgu yaparak, klasik İslam hukuku açısından, İslam hukukunda evliliklerde uygulanan mal rejimi

---

⁸⁰ NJW 2010, 1528

⁸¹ 9 Aralık 2009 tarihli ve XII ZR 107/08 sayılı kararın 11. Paragrafı.

⁸² Anılan kararın 12. paragrafı

⁸³ Anılan kararın 13. Ve 14.paragrafları ayrı ayrı. 19. Paragraf. Karş.YASSARI, "BEMERKUNG", s.369 federal mahkemenin mehiri mal rejimi açısından ele alması gerektiği yönündeki düşünceler.

olan mal ayrılığı rejiminin uygulandığına da vurgu yaparak, erkeğin vermek zorunda olduğu Mehir'in -dar bile olsa- evlilik sonrası nafaka hükümlerine göre de değerlendirilebileceği kararda ifade edilmiştir.⁸⁴

Federal mahkeme, kararında Mehir ile ilgili sözleşme şekillerine de girmiş, ancak bunların özelliklerine ve nasıl yapılacaklarına ilişkin bir kesin hüküm vermekten kaçınmıştır.⁸⁵ Bu açıdan, Alman hukukunda Mehir sözleşmelerinin kendine özgü bir sözleşme türü olduğu ve şekil şartının olmadığı, şahitlerle bile ispatlanabileceğini söylemek yanlış olmayacaktır.⁸⁶ Alman hukuk sisteminde, bu karardan sonra Mehir konusunda belirsizlik ortadan kalkmış, bilhassa uluslararası özel hukuk açısından ele alınmış ve tasnif edilmiştir. Buna rağmen, problemin tam manasıyla çözüldüğü söylenemez.⁸⁷

2) İstinaf Mahkemelerinin (Oberlandesgericht) Verdiği Karar Örnekleri

Federal mahkeme haricinde, çeşitli yerlerdeki istinaf mahkemeleri de, Mehir konusu ile meşgul olmuşlardır. İstinaf mahkemeleri, zaman zaman, hukuk tekniği açısından olmasa bile sonuca etki edici şekilde, esasla ilgili ilginç kararlara imza atmışlardır.

Hamburg istinaf mahkemesinin 21.5.2003 tarihli ve 12 UF 11/02⁸⁸ numaralı kararında iki İranlı Şii arasındaki boşanmaya ilişkin yargılamada, kadının talep ettiği Mehir'in yarısına hükmedileceğini karara bağlamış, taraflardan her ikisinin de boşanma için mahkemeye başvurmasını, İslam Hukukundaki "hul" ile benzeterek, İran medeni kanunundaki hükümlerin bu açıdan dikkate alınması gerektiğinin ifade etmiştir.⁸⁹

İlginç bir karara Bamberg istinaf mahkemesi⁹⁰ imza atmıştır. İki Afganlı arasındaki boşanma davasından sonra, Mehir konusunda davaya itiraz edilmesi üzerine, olay Bamberg istinaf mahkemesinin önüne gelmiştir. Mehir borcu olan erkek, Mehir'in yüksek olduğunu ödeyemeyeceğini belirtmiş, Mehir alacaklısı kadın, kararlaştırılan 110 bin Avro tutarındaki Mehir'i talep etmiştir. Bamberg istinaf mahkemesi, Mehir'in yüksek olduğunu ve bunun

---

⁸⁴ Anılan kararın 12. Paragrafı.

⁸⁵ Federal mahkemenin kararında, mehir sözleşmelerinin şekli konusunda karşı. MÖRSDORF-SCHULTE,"İRAN" s.26

⁸⁶ karşı. MÖRSDORF-SCHULTE,"İRAN" s.26; aync. bkz. Mehir sözleşmesinin kendisine özgü bir yapısının olduğuna ilişkin, OLG Frankfurt am Main, 11.03.2010 - 1 UF 146/08

⁸⁷ YASSARİ, "BEMERKUNG", s.369, Yassari burada, Alman uluslararası özel hukuk kuralları çerçevesinde gelecekte, mehir konusunda ayrı bir kuralın getirilmesi gerektiğinin altını çiziyor.

⁸⁸ FamRZ 2004, 459 ff

⁸⁹ OLG Hamburg, Urteil v. 21.5.2003 - 12 UF 11/02

⁹⁰ OLG Bamberg, 24.03.2010 - 7 UF 275/08, FamRBint 2011, s.25

makul ölçülere çekilmesi gerektiğini belirterek, ödenecek Mehir'i 14.400 Avroya indirmiş ve taksitlendirmiştir. İstinaf mahkemesi, 110 bin Avroluk Mehir'i, makul bulmamıştır.

Stuttgart istinaf mahkemesi, 29.01.2008 tarihinde verdiği 17 UF 233/07 sayılı kararda⁹¹, resmi nikâh sonrası kıyılan hoca⁹² nikâhı esnasında, tarafların Mehir belirlediklerini tespit etmiştir. Mehir borçlusu erkek, bunu hocanın zorlamasıyla, nikâhın bir şartı olarak yapmak zorunda oldukları gerekçesiyle Mehir'i ödemeye yanaşmamış, savunmasını bu yönde yapmıştır. Mehir alacaklısı kadın, bu konudaki iradelerini gerçekçi bir şekilde ortaya koyamayıp, yaptıkları sözleşmenin mahiyetini ispatlayamayınca, istinaf mahkemesi olayı oldukça sıkı ve dar yorumlayarak, Mehir ile ilgili sözleşmenin hükümsüz olduğunu tespit ederek ve erkeğin Mehir ödemeyeceğine karar vermiştir.⁹³

04.07.2012 tarih ve 8 UF 37/12 sayılı kararında Hamm⁹⁴ istinaf mahkemesi Mehir ile ilgili yabancı mahkemelerde verilen kararların Alman hukuku sistemi içerisinde de etkisi olduğunu, İran mahkemelerince verilen erkeğin Mehir ödemesine yönelik kararın, Almanya'da da geçerli olduğunu hatta bu kararın üzerinden fazlasının, sözleşmede belirlenen miktarın Mehir olarak ödenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Erkek savunmasında, zaten nafaka ödeyeceğini, Mehir ödemesine gerek olmadığını, miktar olarak ta bu Mehir bedelinin ödeyemeyeceğini belirtse de, mahkeme kadını haklı bulmuş ve erkeğin 213 bin Avroluk Mehir borcu bulunduğuna karar vermiştir.

Bu konuda en yeni kararlardan birine yine Hamm⁹⁵ istinaf mahkemesi imza atmıştır. OLG Hamm 22.04.2016 tarihinde vermiş olduğu kararda, dinen boşanmanın (Talak) olup olmadığını, gerçekleşip gerçekleşmediğinin boşanma kararı ve Mehir konusunda karar verilmesi açısından önemli olmadığını ifade ederek davacı kadının Mehir'e hak kazanabileceğine karar vermiştir⁹⁶. Hamm istinaf mahkemesi, kararında uzunca Mehir konusunu tartışmış, hem İslam hukuku açısından konuyu ele almış, hem de tarafların evlendiklerindeki vatandaşlıklarını⁹⁷ esas alarak konuyu uluslararası hukuk özel hukuk kuralları açısından ele almıştır. Çok daha ilginç, Hamm mahkemesi, konuyu uluslararası

---

⁹¹ NJW-RR 2008, 742

⁹² İstinaf mahkemesinin ifadesi.

⁹³ Karş. Juliana MÖRSDORF-SCHULTE, Brautgabeversprechen bei Geltung deutschen Rechts, FamRBint 2008, s. 49-50. Mörsdorf-Schulte burada istinaf mahkemesinin olayı oldukça sıkı ve dar yorumladığını ifade etmektedir.

⁹⁴ openJur 2013, 29272

⁹⁵ OLG Hamm, 22.04.2016. 3 UF 262/15, http://www.justiz.nrw.de/nrwe/olgs/hamm/j2016/3_UF_262_15_Beschluss_20160422.html

⁹⁶ Pressemitteilung ; Geschiedener muslimischer Ehefrau steht "Abendgabe" auch ohne "talaq" zu, 06.07.2016, www.olg-hamm.nrw.de

⁹⁷ Hamm İstinaf mahkemesinin önüne gelen olayda taraflar Lübnan vatandaşları ve resmi evlilik Lübnan'da gerçekleşmiştir.

özel hukuk açısından ele alırken, Mehr-i Muaccel (Morgengabe) ve Mehr-i Müeccel (Abendgabe) ayrımını da tartışmış ve olayda konunun bir Mehr-i Müeccel (Abendgabe) olarak değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir⁹⁸.

Hamm istinaf mahkemesi, 3 UF 262/15 ve 22.04.2016 tarihli kararında, tarafların 2005 yılında yapmış oldukları evlilikte, yazılı olarak kararlaştırmış oldukları Mehir şartının geçerli olduğunu ve boşanma halinde kadının sözleşmede yazan miktara –olayda 15 bin Amerikan Doları- hak kazanacağına karar vermiştir⁹⁹.

Hamm istinaf mahkemesi anılan 22.04.2016 tarihli kararda, Mehir konusunu Sünni mezhepler açısından ele almış yazılı sözleşmenin her ne kadar İslam hukukuna göre yapılsa bile, yürürlükte olan uluslararası hukuk kuralları gereği, Alman Aile mahkemelerinin ve bu husustaki Alman Eşya Hukukunun kurallarının uygulanacağına karar vererek kendini münhasıran yetkili görmüştür¹⁰⁰.

3) İlk Derece Mahkemelerinin – Aile Mahkemelerinin = Familiengericht – vermiş olduğu karar örnekleri

Esasen, Alman Hukukunda Mehir konusunda ilk olarak önlerine gelen davalarda olaya bakmak zorunda olan mahkemeler ilk derece mahkemeleridir. Alman hukuk sistemi içerisinde, Aile mahkemesi sıfatıyla davalara bakan Amtsgericht =Sulh mahkemeleridir. Yukarıdan beri ele aldığımız davalarda Federal Mahkeme ve İstinaf Mahkemeleri içtihatları oluşturmaları sebebiyle, ilk derece mahkemelerinin kararları dikkate alınmamıştır.

Yukarıda ele aldığımız 2009 yılındaki federal mahkeme kararından sonra istinaf mahkemeleri, bilhassa Hamm istinaf mahkemesinin konuyla ilgili vermiş olduğu kararlarda, federal mahkemenin içtihadı takip edilmiştir. Ancak ilk derece mahkemesi olarak boşanmalara bakan aile mahkemelerinde zaman zaman farklı kararlar da verilmiştir. Bu açıdan, önüne gelen davalarda Mehir konusunu ele alan yeni tarihli iki ilk derece aile mahkemesi kararı oldukça dikkat çekmektedir. Karar tarihleri birbirlerine oldukça yakın olan bu kararın her ikisi de Federal mahkemenin 2009 tarihli kararından sonra verilmiştir.

Bu kararlardan ilki Bünden Aile Mahkemesinin 6 Mart 2014 tarihinde vermiş olduğu karardır¹⁰¹. Bu karar, federal mahkemenin vermiş olduğu 2009 yılındaki 9 Aralık 2009 tarihli ve XII ZR 107/08 sayılı kararı doğrultusunda verilmiş

---

⁹⁸ OLG Hamm, 22.04.2016. 3 UF 262/15, paragraf 85

⁹⁹ OLG Hamm, 22.04.2016. 3 UF 262/15, paragraf 85

¹⁰⁰ OLG Hamm, 22.04.2016. 3 UF 262/15, paragraf 86

¹⁰¹ AG Bünden · Beschluss vom 6. März 2014 · Az. 53 F 963/13 RI, <https://openjur.de/u/684780.pnrt>

bir karardır. Büdingen aile mahkemesi önüne gelen olayda Mehir konusunda karar vermiş ve Mehir konusunun Alman EGBGB yasasının 14. Maddesi çerçevesinde aynı yasanın 17. Maddesi çerçevesinde değerlendirilerek ele alınması gerektiğine karar vermiştir. Büdingen Aile mahkemesi, Mehir ile ilgili talepleri, boşanmayı takiben yapılan mali talepler gibi değerlendirmiş ve evliliğin genel hükümlerine göre ele alınması gerektiğini ifade etmiştir.

Büdingen aile mahkemesi, Fas kanunlarına göre gerçekleşmiş bir evlilikte, boşanma sonrası ayrı bir dava olarak önüne gelen olayda, boşanmış kadının, kararlaştırılan Mehir ile ilgili talebinin, ihtiyacı olup olmadığına bakılmaksızın boşanan kadının hakkı olduğunu ve Alman hukukundaki, boşanma sonrası nafaka talebi gibi değerlendirilemeyeceğini ifade etmiştir. Mahkeme, kararlaştırılan Mehir'in bir nevi düğün hediyesi gibi değerlendirilebileceğini, ancak ödemenin sonraya bırakılması durumunda (Mehr-i müeccel), mal rejimi ve miras hakkı açısından da etkileri olduğunu ifade etmiştir.¹⁰²

Büdingen Aile mahkemesinin vermiş olduğu bu karardan kısa bir süre sonra Darmstadt Aile mahkemesi 15.05.2014 tarihinde vermiş olduğu kararda¹⁰³ evlilik akdi ile birlikte yapılan Mehir sözleşmesini Alman hukuk ve kamu düzenine aykırı bulduğu için, boşanma sırasında talep edilen Mehir miktarını kabul etmemiştir. Darmstadt Aile mahkemesi, evlilik akdi esnasında kararlaştırılan ve İran hukukuna göre gerçekleşen evlilikte Mehir ile ilgili kararlaştırılan sözleşmeyi, Alman anayasasının 6. Maddesinin 1. Fıkrası¹⁰⁴ kapsamında genel ahlaka ve kamu düzenine aykırı bulmuştur.

Alt derece mahkemelerinin verdiği bu kararları çoğaltmak mümkün, Ancak görüldüğü gibi, alt derece mahkemelerinde verilen kararlar, federal mahkeme tarafından verilen kararlar tam uyuşmamakta, alt derece mahkemeleri her olayın içerisinde, halen kendilerine göre bir çözüm aramaktadırlar.

SONUÇ

Alman yazılı hukuk sisteminde Mehir ile ilgili bir kurum bulunmamaktadır. İlk olarak literatürde, Mehir konusu ile meşgul olunmuş ve İslam hukukundaki Mehir kurumunun, doğrudan bir İslam hukuk kuralı olarak uygulanmasından ziyade, uluslararası özel hukuk kuralları çerçevesinde ele alınması gerektiği ifade edilmiştir. Mehir konusunda verilen ilk mahkeme kararlarında da verilen kararlarda uluslararası özel hukuktan kaynaklanan özelliğine dikkat çekilmiş ve kararlar bu şekilde verilmiştir.

---

¹⁰² AG Büdingen • Beschluss vom 6. März 2014 • Az. 53 F 963/13 RI, paragraf 25

¹⁰³ Zeitschrift für Jurastudium und Ausbildung, 06/2015, s.24 vd.

¹⁰⁴ Alman Anayasası madde 6, f.1: Ehe und Familie stehen unter dem besonderen Schutze der staatlichen Ordnung. (= Aile ve Evlilik kurumu devlet düzeninin özel koruması altındadır)

Doktrinde, YASSARİ gibi İslam kültürü ile yetişmiş ve konuyu bilen hukukçuların meseleyi ele almalarıyla, bilhassa Almanya'da iki Müslüman arasında yapılan evlilikler açısından da konu değerlendirilmiş, meseleye sözleşme serbestisi açısından yaklaşılmaya başlanmıştır. Bu durum bilhassa Federal Mahkemenin 2009'daki kararında da kendisini bulmuş ve sonrasında Bidingen Aile Mahkemesi kararında olduğu gibi alt derece mahkemeleri tarafından da uygulanmıştır.

Uygulanacak hukuk açısından baktığımızda, Federal mahkemenin ilk kararlarında, Mehir'in bir İslam Hukuku kurumu olması sebebiyle konuya mesafeli yaklaşmış, mesele çoğunlukla Alman hukuku açısından ele alınarak çözüm üretilmeye çalışılmıştır. Federal mahkeme ilk olarak ciddi şekilde 2009 tarihli kararında konuyu derinlemesine ele alarak, Alman uluslararası özel hukuk kuralları açısından Mehir kurumunu tasnif etmiştir.

Federal mahkeme, Mehir kurumunu evliliğin bir sonucu olarak değerlendirmiş ve evliliğin genel hükümlerine uygulanacak olan hukukun belirlendiği, Evliliğin Genel Hükümleri başlığını taşıyan Alman EGBGB'nin 14.maddesinin uygulanacağı hükmüne varılmıştır. Buna göre, evliliğin genel hükümlerine hangi hukukun uygulanacağı, eşlerin tabi oldukları ortak uyruklarına, eşlerden biri sonradan uyruk değiştirmişse evlilikte birlikte tabi oldukları en son uyruğa göre belirlenecektir.

2016 Yılında verilen OLG Hamm kararında ise, hem Federal mahkemenin 2009 tarihli kararı doğrultusunda karar verilmiş, hem de Alman hukuk sisteminde konunun ele alınışını kolaylaştırmak açısından, Mehir ile ilgili eşler arasındaki anlaşmaları, evlilik sonucuna bağlı bir akit/sözleşme olması yönünde bir yaklaşım izlemiştir.

Alt derece mahkeme kararlarında ise halen belirsizlik hüküm sürmektedir. Mehir kurumunun alt derece mahkemelerinde ele alınış biçimi halen yoruma muhtaç bir şekilde kendini göstermektedir.

Alman vatandaşı Müslümanların evliliklerinde Mehirin uygulanması, gelecekte Alman iç hukuk kurallarına yansısıyla kendini gösterecektir. Bilhassa, bu anlaşmaları dini saiklerle yapan Müslümanlar açısından, Mehir konusu, din ve inanç özgürlüğü açısından yeni tartışmalar yaratacaktır. Bu konuda, Alman mahkemelerinin önüne gelecek Mehir konusu ile ilgili olaylarda, bilhassa kamu düzeni ve sözleşme serbestisi etrafında oldukça zorlanacaklarını şimdiden söylemek mümkündür.

****

KAYNAKÇA

AKYÜZ, Jülide, Evlenme Sözleşmesinin Önemli Bir Ögesi Olan “Mehir” Hakkında Bazı Düşünceler, AÜDTCF Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi, Cilt 24, Sayı 37, Yıl 2005

CANAN, İbrahim, Hadis Ansiklopedisi, Kütüb-i Sitte, 9.cilt Feza Yayıncılık

CİN, Halil, “Evlenme” İslam ve Osmanlı Hukukunda Evlenme, Ankara 1974

CİN, Halil, “Mehir” İslam Hukukunda Mehr, AÜHF Dergisi, Yıl1972 Cilt 29 Sayı 1-2 s.199 vd.

D.BAETGE, Kommentar, in: jurisPK-BGB, 7. Aufl. 2014, Art. 6 EGBGB www.juris.de

DALGIN, Nihat, İslam Hukuku Açısından Boşanmanın Sonuçlarından Maddi Tazminat Üzerine Bir Değerlendirme, OMÜİFD, sayı 18-19 Yıl:2005

EL JAZZOUZI, Hannan/ Finger Peter, Scheidungs- und Scheidungsfolgenrecht: Länderbericht Marokko, FamRBint 2013, 16-26

HEİNRİCH, Dieter, Internationales Familienrecht, 2.Aufl. Regensburg 2000

<http://de.statista.com/statistik/daten/studie/72321/umfrage/entwicklung-der-anzahl-der-muslime-in-deutschland-seit-1945/>

<http://www.spiegel.de/politik/deutschland/frankfurter-scheidungsfall-richter-in-bedauert-koran-bezug-a-473385.html>

https://www.destatis.de/DE/PresseService/Presse/Pressemitteilungen/2014/11/PD14_402_122.html

İslamische Eheverträge, Hrsg. Bundesverwaltungsamt, 2011

KAYA, Ali, 17. Yüzyıl Bursa Şer’iye Sicillerinin İslam Aile Hukuku Açısından Tahlili, UÜİFD, Cilt: 17, Sayı: 1, 2008

KRÜGER, Hilmar, Ehe und Brautgabe, FamRZ 1977, 114-118

LUDWIG, Kommentar, in: jurisPK-BGB, 7. Aufl. 2014

MÖRSDORF-SCHULTE, Juliana, Brautgabeversprechen bei Geltung deutschen Rechts, FamRBint 2008, s. 49-50.

MÖRSDORF-SCHULTE, Juliana, “Iran” İranisches Brautgabeversprechen als Ehevertrag, FamRBint, 2/2010, s.26-27

OKUR GÜMRÜKÜOĞLU, Saliha, İslam Aile Hukukunda Kadının Mehir Hakkına Tplumun Bakış Açısı Üzerine Bir Değerlendirme, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XVII, Y. 2013

ÖZCAN, Uğur /DALYAN, Murat Gökhan, 19.yy’da Rumlarda ve Arnavutlarda Evlilik Müessesesinde Başlık Uygulamaları, History Studies Volume 3/3, 2011

PAÇACI, İbrahim, Sosyal Hayattaki Değişim Sürecinde İslam Aile Hukuku (Evlenme ve Boşanma Örneği) İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi, sayı:11, Yıl:2008

PÜRSELİM-ARNİNG, Hatice Selin, Türk ve Alman Milletlerarası Özel Hukuklarında Mehir Kavramının Vasıflandırılması, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Yıl 33, Sayı 2, 2013, ss. 137

ROHE, Mathias, Grenzen der Religionsausübung - Scharia in Deutschland?, DIK, <http://www.deutsche-islam-konferenz.de/DIK/DE/Magazin/Recht/Scharia/scharia-node.html>

ROHE, Mathias, Religiös gespaltenes Zivilrecht in Deutschland und Europa? içinde: De Wall/Germann (Hrsg.), Festschrift für Christoph Link zum 70. Geburtstag, Tübingen 2003, S. 409-429

SCHOLZ, Peter, Grundfälle zum IPR: Ordre public-Vorbehalt und Islamisch geprägtes Recht – Teil 1 (Allgemeiner Teil), Zeitschrift für das Juristische Studium, 2/2010

TEZCAN, Mahmut, İlkel Toplumlarda Başlık Parası Geleneği, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt 9, sayı 1, Yıl 1976

TÜZÜNER, Özlem, Türk ve İslâm Hukuku Bakış Açısından Evlenmenin Hukukî Niteliği Hakkında Bir İnceleme, Ankara Barosu Dergisi, 2013/1 s.126 vd.

UNBERATH, Hannes, Die Anwendung İslamischen Rechts durch deutsche Gerichte - Bemerkungen zum Verhältnis von kultureller Identität und Grundgesetz, içinde: Thomas Hartmann/ Margreth Krannich (Hrsg.) Muslime im säkularen Staat, s.83-101

WURMNEST, Wolfgang, Die Mär von der mahr- Zur Qualifikation von Ansprüchen aus der Brautgabevereinbarungen, RabelsZ 2007

WURMNEST, Wolfgang, Die Brautgabe im Bürgerlichen Recht, FamRZ 2005, 1878-1885

YARGI, Mehmet Ali, Günümüzde Mehir Uygulamaları ve İslam Hukuku Açısından Değerlendirilmesi, İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi, sy.8, 2006

YASSARI, Nadjma, Zweibemerkungen zur İslamischen Brautgabe vor deutschen Gerichten, StAZ, 2/2009 s.365-371

YASSARI, Nadjma, Die İslamische Brautgabe im deutschen Kollisions- und Sachrecht, IPRax 2011, 63-68

YASSARI, Nadjma, Die Brautgabe nach iranischem Recht, StAZ 2003, 198-201

YASSARI, Nadjma, "BRAUTGABE" Die Brautgabe im Familienvermögensrecht, Tübingen 2014

ZUHAYLİ, Vehbe, çev.Ahmet Efe ve komisyon, İslam Fıkhı Ansiklopedisi, cild:9, 1990